

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 25.

У НОВОМ САДУ 23. ЈУНИЈА 1888.

ГОД. IV.

КАКО ЈЕ ПЈЕВАЛИЦА ИЗЛИЈЕЧИО ФРА-БРНУ.

ПРИЧА СИМО МАТАВУЉ.

(Наставак.)

VI. Шта и дијете може доживјети у један дан.

Бакоња и Стипан иђаху, што су боље могли, али заостајаху прилично иза доброг коња фра-Брнина. Кушмељић, поред све трке, не даде одушити слузи, но га питаше за ово и за оно, које је оно село, куд води онај пут, откуда тече Крка и т. д. Кога год срету, свако поздравља фратра: »добро прошли, вра Брне!« и свако пита Стипана, гдје је био дуго и чији је клапчић. Бакоња се чудио, гдје толики народ познаје стрица, а ето су одмакли бог зна колико од Зврљева! Кад у некој долини хтједоше пријећи цесту, два коња летијаху пут њих, вукући господска кола. Фратар их причека, па и кола стадоше поред њега. На предњем мјесту сједијаше човјек са фесом на глави, који лијепо поздрави: ваљен Исус! За њим, у кошу, извалила се двојица, каке Бакоња никад ни у сну не усни. С десне старца неки, сиједе браде до паса, а на глави му некака капа, као голема печурка. С лијеве чачурак неки, сух, испијен, а на кукасту му носу стаклени прозорци. Обојица зачараташе, размахујући рукама, док у неке старкеља извади неку кутију и пружи је стрицу, а он узме међу два прста црна пепела из ње, шмркну га и кихну. По што даље кренуше, Стипан је на чуду био да маломе све разјасни. »Стари је медик а онај чачур некакав чиновник. Били су у Братишковцим, међу ришћанима, да развиде за неко убиство. Онаке хаљине и капе носе по варошима сва господа. Оне прозорке носе људи, који добро не виде. И онај се пепео шмрче, да се оснажи вид. Онај језик, што је слушао, зове се талијански и њим говоре сви учевни људи. »Прке« значи: зашто, »ши« значи: да, »же«: јест, и т. д. и т. д.

Сунце бјеше одскочило три копча, кад стигоше к води. Стипан и возари на сву муку уведоше коња у сплату, јер се пропињао и бацао задњим ногама. »Који му је враг јутрос!?!« вели фра Брне. »Та није му првом!« Најпослије весла ударише и лађа се отисну. Стипан стоји на сред ње, држећи једном руком коња за узду, а другом заклонио очи од сунца. Фратар оста на обали, оградно објема рукама уста, па им довикује: »по-лако! по-ла-кооо! Чу-вајте, да се не при-панеее! Чувајте, да не при-бије ноге, кад и-за-ћеее! . . .

Бакоња се запањено за фратром и зинуо. Чујао је он много и много причати о свему, што му сад бијаше пред очима, али је све то куд и камо друкчије, него ли што је он замисљао! Ето вода крља и крља, као да у хиљаду лонаца ври купус. Ама откуда толика вода!?! У Зврљеву нема до убала, па кад љети пресахну, ред се ломити на далеко, до неког изворка, па и ту буде сломљенијех глава, јер је налога и свако тражи да прије уграби! А овдје могла би пити сва чељад, што је има на свијету, и сва стока, што је људи држе, и све звијерке и све птице, па не би отпили толико, да се позна! . . . — А каке су оно птице, што се клате тамо амо над водом! Онакијех ље нема у Зврљеву! Повише су голубова а оштријех и дугачкијех крила. Сад, гле! гле! гле! једна слети као стрјелица у воду, па изнесе нешто, што јој се копрца у кљуну! Изнесе рибу! Ено и друге кљуцају и лове рибу! Птице лове рибу!! Е, шта све не бива у манастирскијем околинама! . . . Сад Бакоња пожеље, да му је бућнути у воду, пак се просушити у ајеру на сунцу, па опет пљус! и све тако, докле га од

те помисли не ухвати мала језња . . . — Па онда се сјети, е је слушао, да Крка отиче у море, а море да је широко као небо — и погледа низ ријеку, што је даље могао, докле је назрије танку као конач гдје се сакри међу брда . . . — За тијем обрну очи пут острва. Ето вода опточила земљу, па се два рукава са-стају и чине ширину. Један му се трак растоке учиње модар, а други зеленкаст. Бакоњи би жао, помисливши да вода мрви земљу, ону ли-јепу црницу, што се накосила, као да бјежи од свога непријатеља. На њеној окрајци скркле се врбе, а од њих се ништа даље не види до опет зелене чести и врху њих гвоздени крст на звонику. Он се пропе на прсте, а у тај мах млазну му у очи силна свјетлост из манастира. Бјеше стакло на црквеном прозору, од кога се одбијаху сунчани зраци. Бог зна шта он про-мисли да је, те се опет стаде пропињати, а тада гакну нешто од онуда: гаа-ааа . . .

— Шта је оно, вај!? викну Бакоња.

Стриц му стрекну, као да пушка пуче из њега, пак се обрну и удари га по образу.

— Магаре од магарета! Ти да мене при-падаш, а? је ли? таако? . . . А што те враг није понија ш њима у сплати, него и ти че-каш брод, ка господин! — пак се опет обрну и стаде дозивати возаре.

Бакоња дршћући сагну се по бубуљ, па за-махну њим пут широког затиљка стричева, пак . . . се раскани и бризну у плач.

— Ја . . . ја . . . ја . . .

— Таа-ко? Шта: ја . . . ја . . . ја!? осијече се дујо.

— Ја . . . ћу . . . ћу . . . на . . . натраг . . .

— Таа-ко? Натраг? . . . Данас не ћеш, али светога ми Фране, великога ми светога Фране, фалиш ли мало што, а то ће рећи: изгубиш ли ришпет мени, или коме од редовника, или се побијеш с млађима, или увридиш ричима кога било, онда ћу ти најприје одимати пе-десет тојага, па ћу чинити да с ноге на ногу изађеш из манастира и рећи ћу ти ја исти: ајде натраг, губо, у свој тор! Јес' ме разумија? Јер сте сви губе и погрде, какви' нема у целом кршћанству! Таа-ко! . . .

— А шта радите више, враг вас однија, а? обрну се к возарима, који живо веслаху.

— Нисмо могли прије, шјор! Помамија се коњ, шјор, није тија да изађе, шјор, него све удр' удр' ногама, шјор, и удрија је у бедру Шимуна млинара, шјор . . .

— Таа-ко!? Који му је враг данас!? А је ли изаша здрав?

— Јест, шјор, али ће Шимун одлежати барем петнајст дана . . . . .

— Таа-ко? А јесу ли сви редовници овде?

— Јесу, шјор, јено баш сиде прид мана-стиром . . . .

— Ајд' улази! викну синовцу, сједајући на крми.

Бакоња отрије дланом очи и намјести се на кљуну. Кад се навезоше на ширину, он глед-ну пода се у воду, али му се свијест поче обр-тати те се ухвати за бочине од лађе и обори главу. Тако је сједио, клањајући се на сваки одбој, докле се опет разлијегну оно гакање.

— Шта је оно? Је ли оно каква тица? запита возара шапатом.

— Оно је једна велика звирка . . .

— Она ће те изисти, ако се не будеш чува! дода други.

Бакоња се поносито исправи гледајући под-ругљиво ту манастирску фукару, што након сваке друге ријечи говори: шјор! шјор! Још презирно омјери погледом њихове прутасте пла-ве пантале пак им обрну леђа, а кад бродић уљезе у мандраћ, он искочи као вижле. Во-зари опрезно изведоше шјора, па легаше под ракиту.

Стриц и синовац пођоше мучећи пијеском. За тијем уђоше у дубраву. Лишћа бјеше доста још на старој древади, али бијаше и шушњарка по ледини. Након некијех педесет корака пуче гола тратина, а на њезином крају, иза два реда високијех стабала, издигли се прави вилински двори.

Бакоња стаде. Разјапио уста и избуљио очи.

— Пољубићеш сваког редовника у руку и поклонићеш се прид сваким, јес' ме разумија? Таа-ко! Пак ћеш се измакнути и стајаћеш го-логлав, јес' ме разумија? Та-ако! — рече стриц не гледајући га и крену опет пред њим мало брже.

Бакоњи бјеху прионуле очи уз манастир, те се препаде, као стриц пређе, кад многи гла-сови заграјаше:

— Вазда Исус и Марија!

А имао је шта и видјети!

Седам фратора извалило се на клупи под орасима и брјестовима. А какви су да од бога нађу! Свакоме се куља надула, свакоме једнако задригла шија, сваком једнако пуцају образи, сваки једнако отромбољио обријане усне.

— А је ли ти то синовац и наследник,

ако бог рече? запитаће понајстарији одигнувши наочари с носа на чело.

— Јето јест ники јад!.. Ајд' учини своју дужност!

Бакоња пољуби редом седам посвенијех гојнијех руку, поклони се седам пута, пак се врати на пређашње мјесто, а сав се зајаприо и обрће капицу међу прстима.

А колико му је година, Брне?

— Једанајст...

— Шалиш се, човече! Није могуће!

— Није могуће! поновише сви, у чуду.

— Ма вирујте, да и' није ни напунија! — пак сједнувши до старога, обрну талијански да им нешто прича.

Фра Вице гвардијан, фра Думе, фра Брне, фра Ловре, фра Шимун, фра Јаков, фра Баре и фра Антун заподјенуше разговор, прекидајући и претјечући један другога. Тако их је црква крстила, али по народњем крштењу зваху се:

Пирија, Наћвар, Тетка, Блитвар, Дувало, Срдар, Вртиреп, Жвалоња.

Било је још десетак постриженика манастира Висовца, али су се они налазили »у теквини«. Само кад који оболи, или кад је коме потреба да се одмори, доћи ће за неко вријеме »кући« са парохије, а настаниће се у њој, кад се године натоваре на плећи, као поменутој осмини. Ови, дакле, у миру преживаху, што је бог дао и свети Фране и што су сами стекли.

Бакоња стаде гледати манастир. Он је на један спрат, али има око двадесет прозора у лицу. Црква је својим обијељеним прочељем приљепљена уза њ. Зид манастирски није заклачен, те се види у њему камење четвртасто, округло, плоче, шкриље и комади опека. Малени прозори нити су једнаки нити у једној врсти, те да нијесу још четвртасти, могло би се мислити да су топовска зрна зид испрорешетала. Капци су свакојаке боје и распадају се од старости.

Из даљине та грдоба чињаше се лијеп свакومه, јер је зачиња зеленило, али Бакоњи ни из близа не поружње.

Фра Брне једнако пркелаше, погледајући синовца, па кад и томе дође крај, поче нашки.

— Јето тако! Нисам чуја прилипе гласове за њ, али ако се не буде влада како ваља, ја ћу фи-ју! (показа руком како ће га истољати), пак нек иће, откуд је и доша'.

У то се помолише на вратима два суха ђакона и три ђачића у шибенском одијелу. Шибенско одијело зове се: пантале, кружат са

сребрним пуцама и гуњ опточен гајтаном, све од црне свите. Па онда шарени пас и пљосна црвена капица. Тако се носе трговчићи по далматинскијем варошицама и фратарски ђаци, докле се не »обуку« — обући се у њихову говору значи носити мантију.

— Биће он бољи него мислиш! рече гвардијан устајући. Пак му се попримаче и потапша га прстима по образу. »Је ли да ћеш бити добар, а?«

Бакоња се ослободи, погледа старога куљешу отворено, пак понови, што бјеше путем научио од Стипана.

— Бићу припокоран, припоштовани оче!

— Е, па липо. Ајде сад са оним дијацима. Ајте поведите га!

Бакоња прође за њима испод сведеног уласка и нађе се одмах у авлији. Сад видје, да је сва зграда озидана попут творила. Једну страну захвата црква, оклачена и обијељена и по боку, а испред трију сивијех зидина иде широки тријем на сводове, који су негдје ужи, негдје шири. Тријем је покривен даскама, плочама, тиглом, како гдје, а на мјестима и непокрит. Између њега и стрехе виде се жуте пјеге од дима. Под њим налазе се онет неједнаки сводови, који воде у подруме.

Двоје широке камене степенице, на два краја до цркве, изводе на тријем. Степенице су састављене као од положенијех, незграпно отесанијех прагова. Бакоња за дружиницом попе се уз оне даље, те прође испред низа ћелија. Врата су на њима нека виша, нека мања, једна заобљена при врху и омашћена зелено, друга бог зна какве масти и на два крила. Између врата и врата издубљене су пањеге, а у тијем пањегегама има малијех светитељскијех кипова, има натписа у старом српском језику глаголицом, има сломљенијех лонаца и крњих чаша, масти за обућу, четака, крпа, алата, картине и т. д. Под је гдје потавњен, гдје поплочан. Кад савише другијем лактом тријема, Бакоња видје у два угла двоје мале степенице попут сврдла, које јако сметаху пролазу а не вођаху нигдје, јер некадашњи улаз иза њих бијаше зазидан. Иначе све је било у истом реду и по истом начину као и у првом низу. У трећој страни затече већу збрку. Ту је била велика пећ за хљеб, млијечар и мјеста за сахрану, покрај ризнице и књижарнице. Ту се виђаху прозори, гдје би боље доликовала врата, и некаки прегради без мјере и реда. Послије тога стигоше вр' другијех степеница.

Тако једнијем гредом обиђоше манастир. Хитри Кушмељић, и ако се маличак снебивао, јер се ђачићи — од прилике његови врсници — често обзираху шапћући и смијући се, прорачуна, да ће у тој кући бити што шта око четрдесет сувота, а кад се к томе дода шупљина под кровом и подруми, онда би се пода тај један кров могао смјестити сав народ зврљевски — мишљаше он.

Она два ђакона сврнуше на лијево кроза велика врата, над којима бјеше икона и гораше кандило. Бакоња се домишљаше, да ће ту бити нека светиња, али није могао разумјети, рашта баш кроза та врата допираше оно »благовоненије«, што се шири из манастирскијех кујиња.

— А јеси ли кад био овде? запитаће један малиша уставивши се пред вратима.

— А брате, ка' . . . — рашири руке.

— А како те зову?

— Иве.

— Бакоња! додаде други церекајући се. — Оца ти зову: Кушмељ, мајку: Осињача, брата: Чмањак, сестру једну: Галица, другу: Кривица. Још имаш стричеве: Чагљину и Шунду. Реци, да није тако, де!

— А шта си радија код куће?

— Шта сам тија! одговори Кушмељић оштро.

— Паса си козе, јето шта! А овде ћеш ићи за гускама, разумиш ме. А није лако чувати гуске, борме. Прије свега триба да свакој надијеш име, јер ти ниједна јутром не ће тити изаћи, док је не зовнеш по имену. Па онда ваља да ићеш прид њима овако (показа му, како ће се гегати, баш као гуска). Ако ли која утече низ Крку, мораћеш одма скочити за њом, за њом док је не стигнеш!

По том уђоше за ђаконима. Бјеше то соба пространија валај него што је црква у Зврљеву, и у соби сто, за којим би могло сјести стотину друга. Иза прочеља, на стијени, бијаше разапет Исус, гд и велик — ништа мање од Кушмеља. На другој стијени висаше платно, на коме бјеше насликана гомила људи и пред њима на једној трпезици јела и путијер. Сви су били космати и сваки, осим једнога, имадијаше као неки свијетли лопар око главе. Наоколо висило је још омањих слика. Крај стола бјеше налоња и на њој отворена књига.

Из те собе пријеђоше у другу мању, гдје бјеше један столић и са стране двије старинске клупе, а на дуварима полице пуне кругова и здјела. Одатле уђоше у кујињу.

Пред уздигнутим огњиштем стојаше поста-рији фратар, држећи у једној руди гвоздено цједило, а другом нагнуо лончић на лијева јуху. На први мах Кушмељићу се учине чудно, да редовник врши таке после, али ено пробријан је као и остали, ено му кукуљ на мантији и коноп око струка, само што се бјеше запрегао бијелом опрегљачом. Вакони и она три ђачића не свртаху очију са лончића. Бакоња, у тешкој двоумици, причека, докле онај изручи, па скинувши капу приступи и цмокну га у масну руку . . .

Ону петину подуши смијех. Превили се па све: хи! хи! а не може ни један да проговори.

Кувар зајапрен и знојав од силне јаре, снеби се мало, па га пита.

— Ко си ти?

— Ја сам синовац вра-Брнин.

— Е, жив бија! . . . Видиш . . . онај . . . ја нисам редовник, него кувар, лајик . . . онај . . . виш . . . али јопет, добро је штovati старије . . . Ја би по годинама . . . онај . . . виш . . . мога ти бити отац . . .

— А шта се ту ћезубате, а? Проклети скоти! одапе му се од једном језик. — Издирите на двор, мрш! и замахну пут њих кутлачом те искочише један за другим.

— Чудна ми чуда, што ме дито пољубило у руку!? Метни капицу, метни. Мени је име Грго, али ћеш ме звати шјор Грго, знаш. Ти ћеш исти са овим враговима у овој камари, знаш. Владај се липо, а ја ћу те увик поучити, знаш. Али свр свега не подавај се оним скотима, нити буди ка они, него буди ка триба, ајде!

Бакоња збуњен врати се горе, гдје бјеху полице. Ту га опет почеше задјевати нови другови.

— Зашто ниси и мене пољубија у руку, а гушчару? вели му један, па се укочи пред њим.

— Нека то, него како си смија у опанцима прићи прико трпезарије, а? вели други. — Одма да си се изуја, па да прођеш тамо и амо бос! Почеше га гуркати.

Кушмељић се нагну, крочивши једном ногом напријед, те баш да размахне мишкама, а у толико се врата у трпезарији отворише и неко ступи тешкијем ходом, да је тутњио таван.

— Јето фра Тетке! Бијмо! рече силеџија, на што сви стругнуше опет у кујињу.

Бакоња се веома зачуди познавши редовника, који је сједио до стрица, пред манастиром.

— Јели то готово већ, Грго? пита фратар.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

— Није још, шјор.

— А јеси ли маџистру усуја?

— Нисам још, шјор!

— Ма враг те однија, јесам ли ти река, да манастирска ура закашњује? Јево већ једавајст и по.

— Ако не макнете ове галијоте одавле, не ће још за уру бити готово, шјор...

— Мрш одовлен! Ајте у скулу одма, мрш! брекну фра Тетка, па бобоњећи крупније псовке, погледа косо Бакоњу и пође за ђачићима.

Бакоња ступи к прозору и угледа пространу башту, ограђену плотом, за манастирским на-личјем. Иза ње бијаше ред омањих зграда. Пред једном поткиваху коња. Ту се бјеше налетала гомила момчади, међу којима познаде Стипана. Иза тијех кућа пружила се повелика ливада, а под њом одма текла је Крка, шира но на другој страни острва. Преко воде, на црвенкастој земљи зелењаху се чокоти, и маслине, смокве и остале питоме воћке, на велику простору. Уз воду гледајући назире се неко сеоце у при-соју, а иза њега наслагала се брдашца, једно више другога. Све бијаше красно у јесенском ведру дану, те његове очи играху на све стране, докле не запеше на грани једног вељег стабла у сред баште.

— Исусе мој, шта ли је оно? рече Бакоња гласно, издреливши очи.

Нешто се повило низ грану, нешто као дуги птичији реп, јер ено сјајна пера и при дну им златни колобарићи и у њима модра ока. Колико се сагињао и загледао, не видје трупа ни главе, јер не могаше од густе чести. У тај мах ушета у башту главом фра Тетка, па кад би под стаблом, гакну оно поврх њега: гаааа-аа!

Тетка дохвати грумен земље и баца је нада се, а с гране слети... птица. Шарени, позлаћени, окати реп вије се за њом, труп јој је кратак, врат танак, а на глави круница. Кад паде на ливаду, поче трчати дугијем, незграпнијем ногама. Од некуда придружише се к њој друге неке сиве и кусасте птице. Опет она гакну, а оне остале загргуташе: гр-гр-гр... па их неста за плотом.

Бакоња сједи на клупу, уморан од пута, али, бога ми, и од силног чуђења, па поче премишљати: »Вала да је Исусу, све ли је овде друкчије него ли у Зврљеву! Све, све! И куће и чељад и тице! Како ја нисам барем чуја, да има у манастиру ружни' тичурина златна репа!? А какве су јопет оно кусе и како се зову?...« По што се залуду домишљао, не мога већ срцу одољети, но уђе у кујињу.

— Молија би вас за једну рич, шјор Грго! рече Бакоња, па се и нехотице облизну, погледавши печење.

— Шта ћеш, дите?

— Како се зове она тица златна репа, што сам је видија у башти?

— Оно је пајун... Ајде сад!

— А оне друге, молим те, оне кусасте?

— Оно су вараунке... Ајде сад!

— Пајун и вараунке! понављаше Бакоња, сједнувши опет. Све је чудно, све! Због оног сам пајуна добија јутрос триску од стрица. Све ли је чудно овди! Јето овди готови човик у вратарским алинама, а у нас жене... А откуд они галијоти знаду надимке ћаћи, матери и осталим у нас!?... Да им није Стипан ка-за!?... Зар је и Стипан галијот?

С том тешком сумњом преклони главу и заспа...

(Наставиће се.)

ЉУБАВНА ПРИЧА О ДОНУ ЛОПЕЦУ И ДОНИ КЛАРИ.

У Севиљи ружа цвета,
Удовица дона Клара,
А ту ружу жарко љуби
Дон Лопец од Алкантара.

Дон Лопец је млад хидалго
С мамузама и гитаром;
А вол'о је нежну дону
Свим млађаним својим жаром.

И на дану и у ноћи
Он о њојзи само снови,
Он је зове тако нежно,
Ал... она се не одзива!

Већ две ноћи, како пева
Дон Лопец од Алкантара,
А кад треће паде вече,
Смилова се дона Клара —

Она посла седог Мавра,
Да доведе младог дона
Кроз одаје њених двора,
И редове од колона.

Млади Лопец ишао је,
Куд га позва лепа срећа,
Забацивши звучни гитар
На широка своја плећа.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Мамузе му ситно звече,
А мач звони о степене...
Он је дрхт'о, кад је стиг'о
До мирисне собе њене.

Већ две ноћи и два дана,
Како страстан засп'о није,
Већ две ноћи и два дана,
Како слатки отров пије!

А кад свану трећа зора,
Он пољуби дону Клару,
И забаци русе косе,
И удари у гитару:

„У Севиљи ружа цвета,
Лепа ружа дона Клара,
А ту ружу жарко љуби
Дон Лопец од Алкантара.

„И на дану и у ноћи
Он о њојзи само снива;
Он је зове тако нежно,
Ал... она се не одзива.

„Већ две ноћи, како пева
Дон Лопец од Алкантара,
А кад паде треће вече,
Смилова се дона Клара...

„Већ две ноћи и два дана
Како страстан засп'о није,
Већ две ноћи и два дана,
Како слатки отров пије —

„А кад свану трећа зора,
Он пољуби дону Клару,
И забаци русе косе,
И удари у гитару:

„Склопи очи, злато моје,
Одмори се, слатко лане,
Ја ћу да ти стражар будем,
Док румена зора сване!“

Тако пева младо момче
У љубавном своме жару;
Ал и она сад се диже,
И удари у гитару:

„У Севиљи цвета ружа,
Лепа ружа дона Клара,
Ал ту ружу не познаје
Дон Лопец од Алкантара.

„Он је слуш'о о лепоти,
Ал' јој није вид'о лица...
О хидалго, о хидалго,
Ја сам њена собарица!

„Но похитај, мој соколе,
Пожури се, мили робе,
Већ је време, ах! ти видиш,
Да поспремам ове собе“...

Засмеја се несташница,
Засмеја се и он благо,
Па прошапта, љубећи је:
„На послетку, што му драго!“

Војислав.

ЧЕТРДЕСЕТ ПРВИ.

ПРИПОВЕТКА ИЗ ВАРОШКОГ ЖИВОТА.

НАПИСАО МИЛАН САВИЋ.

(Наставак.)

После службе стане Петар близу изласка, и почне мерити женски свет. Кад прођоше познанице његове, поклонил се олако али учтиво, и упути се за тим за њима. Но госпе пођу на шеталиште а Петар, који је у то доба — редовно као сат — ишао на пиво, није се могао ни сад одрећи тог званичног часа свог. Он остави шеталиште, мислећи: придружити им се не могу ни тако, јер им нисам приказан, а не знам баш ни ко су, па нашто онда и да се млатим по променади! У осталом, сад је пола дванаест.

Имајући тако извесну цел пред собом, убрза Петар кораке, како би — јер и на то је много држао — дошао до удобног места, које би после за своје прогласио. На пиву беше доста гостију, који се живо

разговарали, живо српали пиво и по кад кад тек, у великом полукругу, гледали — с оне стране велике воде, као да је опет вода тако нешто страшно. Петар уочи место крај прозора и упути се њему. Послужитељ му донесе чашу пива и примети узгред да за тим столом седи до душе друштво, али није баш тако редовно. Петар прими ту примедбу на једно ухо и пусти је одмах на друго. У то спази, како се том столу лагано, и силно рачући, приближује крупан господин.

— Бар-дан, рече и седе за сто.

Петар се ћутке поклати.

— Ви сте канда странац, ја вас још не познајем, настави господин.

Петар климне најпре главом, у знак да је стра-

нац; за тим слегне раменима у знак да му је са свим свеједно, познаје ли га тај господин или не.

Господин се накашље и испразни половину чаше, Петар је пак гледао кроз прозор у свет, који се лагано шетао поред каване горе-доле. Тако спази и своје познанице са лађе, које се суседу његовом врло својски јавише.

— То су моји, примети господин.

Петар се поклони, у знак да му је врло драго.

— А од куд их познајете ви, кад сте им се јавили? запита господин.

— Ја управо и не знам ко су, али смо јуче заједно путовали а за ручком седели као комшије, одговори Петар мирно гледећи на прозор, по ком се неколико мува витлало.

— Хм, а с ким имам част, поче опет господин.

Петар га погледи и поче премисљати, да ли да му у опште и одговори. Та почивка, ако и кратка, беше доста мучна, коју у добри час још прекиде послужитељ.

— Господин Павловић, рече, милостива моли, да изађете на тренутак.

— Добро, добро, прогунђа Павловић, устаде и оде.

— А-а-а! прогунђа опет Петар са своје стране. То је дакле Павловић! Но тим боље, што нисам био љубазан, бар ми је кошар сигурнији.

Павловић се на брзо врати, и седе опет на своје место. Послужитељ му донесе другу чашу. Павловић је као у некој неприлици мотао палце један око другог; Петар се пак још поузданије наместио. Уживао је, што се тако заподенуло познанство с оцем „мучитељке.“

— Лепо време данас, рече Павловић тек да што каже.

— Прекрасно, примети Петар.

— Ви сте за цело трговачки путник, настави опет Павловић.

— Нисам, одговори Петар мирно.

— Не?! Онда сте ваљда инжинир наше нове железнице?

— Нисам ни то.

— Аха, онда сте новинар из Новог Сада, који је дошао да агитује.

— Нисам богме ни то.

Павловић се силно накашље и зловољно испразни своју чашу. За тим рече чисто осорно:

— Ја сам овдашњи трговац Павле Павловић, мене познаје и Срем и Бачка. Ко сте дакле ви?

— Ја сам Петар Светић, свој госа из Петровца.

— Свој госа?! Шта је то?

— Живим од свог иметка, нит коме заповедам, нит мени ко заповеда. Је ли вам доста, господине?

— Молим, молим. А јесте ли ожењени?

— Рекох вам, господине, да ми нико не заповеда.

— Аха, о, врло добро! насмеја се Павловић. Дакле самац; то је, знате, и добро а и није.

— Овако ми је добро. Оженим ли се, може ми бити до душе боље, али може и горе.

— Хм, хм, имате нешто и право. А којим сте поводом дошли амо?

Петар се мало насмени.

— Е, рече лагано, то је тајна, коју ћете можда дознати. За сад вам је не могу казати.

— Извините, што сам вас питао.

После кратке почивке, која никако није забашурила неприлику господина Павловића, сети се, ваљда, да му треба ићи на ручак. Устане и пружи руку Петру. Петар се дигне такође и — почетак одношаја би руковањем посвећен.

— Баш сам радознао, како ће се наставити ова комедија, рече Петар у себи, кад се после ручка спремао, да мало прилегне. Свршетак је наравно извештан: кошар. Али... мени — у том заспи.

Међу тим је Павловић отишао кући и потанко је исповедио својој жени све, што је данас у кавани проживео.

— Управо нисам знао шта ћу, да ли да се потучем с њиме, или — говораше Павловић. Но ти ме у тај мах изазове и замоли, да на сваки начин дознам, ко је тај господин, што седи са мном за столом. Ето, сад знаш. Он управо није ништа, јер „свој госа“ нит је звање нити занимање.

— Али је положај, примети госпођа Павловићка.

— Та оно, до душе, јесте, рече Павловић, али да је бар нешто, да има још уз иметак и најмању титулу.

— Као да у нашој кући није било људи са свакојаким титулама, дода госпођа Павловићка.

— Ти ваљда не мислиш опет...

— Не, ја не мислим ништа, само кажем.

Павлина се никако није плела у разговор својих родитеља: ћутке је довршила ручак и отишла за тим у своју собу.

— Моји родитељи као да опет кују нешто, говораше у себи. Зар им није доста, што је пре неколико недеља било бруке по новинама. На послетку, тај се господин по свој прилици и не мисли женити, а они га ваљда неће намамити, да буде по ново шкандала. И мени је већ доста. Али нашто је дошао у Павловце!? Нека тајна!

Павлина наслони главу на руку и замисли се.

Кад се Петар пробудио, поче премисљати, чиме да утуче после-подне. Пошто му за сад ништа не паде на ум, зевне најпре, за тим смота цигарету и запали је.

— Сад је четир сата, говораше у себи, да сам

код куће, знао бих, шта бих радио, али овде у овим Павловцима, где лично познајем само два човека, келнера и Павловића, не умет се ни маћи. У осталом, могао бих се мало проћи по вароши, да се упознам с бојним пољем, где ће се развити жестока битка, која ће се, наравно, свршити с мојим поразом. Непријатеља већ знам, знам и дух, који веје у њему, те сам своје батерије према том и удесио. Том приликом наићи ћу можда и на каквог савезника, који ће припомоћи да лакше и брже изгубим мегдан. Да богме, да ћу после пораза тек велики бити, као оно Цезар.

Петар се задовољно насмехи и настави свој говор у себи:

— Смешно ми је, кад се сетим оних речи Павловићевих, то јест Алексићевих у лиску: „Ма свети Петар да дође, немојте ме звати“, и кад се сетим свога надимка за време ђаковања. Та мене су онда звали „свети Петар“; радознао сам дакле, хоће ли доћи „отац“ из каване, кад му за иста — у колико се може — дође главом свети Петар.

Међу тим поче се лагано облачити и удешавати. Кад је већ и дугме на левој рукавици закопчао и последњи критички поглед на огледало бацио, пође у шетњу. Ишао је кроз разне улице, ишао је крај реке, а непрестано је мотрио на све стране. У удаљеније крајеве није се упуштао, та тако на далеко неће се раширити бојно поље, с тога нису га они предели ни занимали. Њега је донекле занимало само оно, што би у непосредној свези с његовим „послом“ било.

Лутајући тако по улицама, упале су му често у очи првене цедуље по ћошковима. Да види, шта је то. Неко „пугујуће“ друштво приспело је амо и вечерас отпочиње своје представе. Као Арапину, који после дугог и дугог лутања по пустињи спази оазу, тако је било и њему, кад је открио тај нов и ненадан извор, „како се утуче време“. Почетак је равно у седам. Петар погледи на сат. Тек што није шест. Наравно, ићи ће; шта се пак даје, то га већ није занимало, за то је после три минута и заборавао, какав је „комад“.

Оде у своју гостионицу, да се мало заложи, како би после поткрепљен издржао целу представу. Узме, да како, одлично место; не напред у среди, већ на крају, да се лакше може освртати и лепи свет Павловачки боље посматрати. До њега је седела лепа госпођица, али не Павлина, и Петар је с њоме започео разговор. То у позоришту никако није тешко; најобичније средство, да се заподене разговор, позоришна је цедуља: извините, дозволите на тренутак! и лед је пробијен. У позоришту примети Петар и госпођу Павловићку с госпођицом Павлином;

госпе седеше у истом реду с њиме, али неколико места удаљене. Јави им се одмерено и учтиво.

Разговор Петров с лепом госпођицом састојао се, да богме, тек из неколико примедба, било на глуму, било на игру глумаца. Особље беше мало а игра из под сваке критике, што Петру даде прилике, да уплете по коју заједљиву примедбу.

— Како се разговара с Даницом, шапне госпођа Павловићка Павлини у ухо.

— Видим, одговори ова и поче се живље хладити лезезом.

И лезеза госпође Павловићке махала је живље, ако ни до сад није баш врло одмереног кретања била.

После представе оде Петар у гостионицу да вечера. Ту је затекао доста света; та недеља је а опет после позоришта не шкоди ником да се мало прихвати. Дођоше и Павловићеве и седоше не далеко од Петра. У овом се пробуди мисао: како би било, да заподене разговор очима с госпођицом Павлином. Најпре погледима, који држе средину из међу равнодушности и неке врсте извесности. За тим да очима изрази пажњу и да пређе по мало на занимање, на интересовање. Ти погледи беху кратки али значајни; остали свет гледао је неисказано равнодушно.

Госпођици Павлини као да ласкаху ти погледи. Ах! та које женско срце не разуме такве знаке, па ма они били ма како неизвесни. У тој неизвесности нађе женско срце — и кад хоће и кад неће — тек по које, ма и најмање, делце неизвесности. А на тој малој основици зида већ кулу, високу, високу, ако ни за што друго а оно бар да задовољи своју сујету.

Но госпођица Павлина имала је поред стварног разлога радовати се, још и личног. Она је по мало дошла до уверења, да лепа Даница није баш на јуриш отела срце Петрово — Петрово!! — те се реши, да се одважно натиче с њоме о тај предмет. Не с тога, што би победа можда водила до крајњег закључка, него с тога, што женско срце свагда ужива, кад из ма каквог положаја истисне коју супарницу.

Петар да како није ни сањао, какве се мисли роје по умиљатој глави Павлининој; њему у главном беше до тога, да прекине време, да дође до пријатног расположења, како би му вечера слађе пала. Петар беше баш врло себичан.

Павлина се наравно није упуштала у тај неми разговор; није Петра ни погледала честито. Али игра на њеном лицу беше таква, која би могла пробудити бар клицу и најмање наде у срцу и најочајнијем љубавнику. Но Петру беше та игра — књига са седам печата, та он није ни ишао за тим, да добије повољан неми одговор, шта више, он би се највећма из-

ненадио, управо убезекнуо, кад би са њеног лица штитао повољно расположење према њему. Право рећи, он то повољно расположење не би ни разумео, јер му није било ни на крај памети да га ишчекује,

да му се нада. Био је као човек, који се сам са собом разговара, па наравно и не чека одговора с друге које стране, а кад би га случајно, из ненада, чуо, уплашио би се до зла бога. (Наставиће се.)

ДУХ ВРЕМЕНА САД ЈЕ ТАКИ!

ПРИ ПОВЕТКА ИЗ СРПСКОГА ЖИВОТА.

ПРВИ ДЕО.

XI.

Изненадни одлазак Стајићев из Брајковца изазвао је у познатим круговима Брајковачкога друштва, нити рећи мање ни више, већ сензацију; а у кући пречаснога пароха Брајковачкога поп-Стевана Радојчића загрмело је, као да је пао у њу гром с ведра неба.

Кад се Јован вратио, отпративши свога друга до првога манастира, у село, сврну уз пут код госпође бележниковице.

— А, вас треба посути ситном прохом! — поздрави га бележниковица, идући му на сусрет с умилатим осмехом. — Једва један пут!

— Извините...

Пође Јован да нешто говори кроз мамурлук; али га речита бележниковица пресече:

— Но, да Бог ме, ... до сад вам је био ту друг. ... хајде-де, прашта вам се ... Сиромах, тај брже оде одавде, него што је овамо дошао.

— Па таки је он, кад што науми. Код њега важи само „или — или“, — вели Јован.

— Са свим као и његова назови-ујна, — примети бележниковица са значајним смешешем.

— Ех, ти већ све знаш, — проговори бележник, напунивши пуна уста сира и загризавши зелену паприку. — Пукла би на боку, да не рекнеш. Пусти човека амо ... Докторе, седи овде.

И гостољубиви бележник пође да прави места Јовану уза сто, не би л' забашурио, што његова лепша половина наговештава.

— Помакните се мало даље, — рече писару, који се немо гушио овчјим сиром поливеним с кајмаком, на који му се сад тек и већи апетит отворио, што зар хоће на њему да излије сав свој кив; што је Јован, назирјући у њему, ваљда, опасног конкурента, ступио преко прага, где се он тако добро осећао.

— И хоћу мало да приседнем, — одговори Јован, отирући зној, а зној му цури с чела. — Љуто сам се уморио пешачећи на овој врућини. Радо, до душе, пешачим по гори; али у јулију месецу, на овакој пријези, цаба. Боље би било, да сам остао у манастиру. Нема архимандрита, па ме задржавао

Варнава... Него Бранко ће отићи у Карловце сав обарен.

— Одахнуће, кад не буде видио своју ујну, — опет се уплете бележниковица.

— Жено, не дирај у своју сестру по Еви, — опет је, бојаги, утишава супруг, избадив и опет једну „досетку“: „сестру по Еви!“

— Ако нам је Ева прабаба, нисмо све једнаке, — не да се бележниковица збунити. — Ал' тако јој треба! Тај господин Бранко добро јој је напаприо у нос, може га сад песницама трти.

Јован се загледа у њу зачуђеним погледом.

— Бранко?!

— Ви се и опет правите да ништа не знате.

— А ти опет све знаш, — уплете се опет нежни супруг.

— Што зна цело село, мора знати бар и наташошевица, — обрецну се она.

— Ја ништа не знам, — вели Јован.

— Слатки сте ви, — намигну бележниковица.

— Auf Ehre, ништа не знам.

— Рашићка добила кошар, ... ето, то ти је! — затрча се бележник, као да реши ствар што пре.

Јован сад тек не зна, шта да мисли, већ се забленуо час у бележника, час у бележниковицу.

Писар се гуши сиром и залива грло — белим вином. Али и он наравно мисли, да мора нешто рећи, бар у корист свога „вишег позива“, па вели:

— Штета за госпођицу Јелку, што нема прилике да ступи на позорницу!

— Бог ме, добро она изиграва своју ролу, — опет ће бележниковица. — Питајте учитеља. Тај ће вам умети најбоље посведочити ... Боже мој, ви гледате опет ту као неки преблаг Јеврем ... Ето вам, шта је: госпођа Јеца просила нашега Бранка за своју кћер!

Јован прсну у смех.

Чак и бележник мало се не угуши, како се засмејао.

— Слатки уја, добри поп Степа, сам је био провадација.

Опет смех.

— Пак?

— Па добила кошар.

Кад је то било?

— Синоћ. За то је гост брже и погодио, куд се иде из Брајковца него у Брајковац.

— Да он мени не рече ни речи о томе!

— Збиља?

— Ни беле.

— А лепу је буквицу прочитао и уји и својој несуђеној пуници! Госпођа Јеца све овако одскаче од земље, како се једи. Јуф, јуф, свиснуће.

— Хоће, да! — вели Јован. — Не да се та извести из концепта.

— И ја бих рекао, — дода бележник. — Него кад велиш, да је сам Варнава у манастиру, како би било да пред вече банемо тамо? — — —

Како се дознало за узрок Бранкова изненаднога одласка, то сам Бог зна, тек док се Јован вратио у село, брујало је по Брајковцу, како је госпођа Јеца довела била поп-Стевина сестрића у кућу, да му наметне своју кћер, и како је сам поп Стева проводацисао свом сестрићу.

За одрешене језике предмет је то, наравно, благодаран, да се учини и више, него што је у истини било. Хоће да се све то танко зна и прича, како је, на прилику, госпођа Рашићка обрлатила поп-Стеву, да говори сестрићу за Јелку, шта је све поп Стева говорио, како се ломио, шта је Бранко одговорио, како је у очи исејао и ујака и Рашићку, и т. д. и т. д.

— Јух, јух, јух! — цикнула је „трижди“ сека Ната сека-Кати, кад је чула; а чула је, Бранко с Јованом неје био, ваљ'да, ни изван Брајковца, кад су оно јутрос отишли. — Ја мислим, само у вароши има свашта, а где, и на селу чуда!

— Није тога било, слатка, од пре, — рећи ће сека Ката. — Било ти је Брајковачко друштво, и сама добро знаш, као једна кућа. Него од како се уселише амо неке стране особе, хоће да и Брајковац изађе на глас, како не треба. Памтиш, како се то пекад живило. Боже, да устану стари, па да чују, . . . Боже! . . .

— Ала ти је то наопако време изашло, јух, јух, јух! — уздахну опет госпођа Ната.

И староседелице славнога Брајковца нађоше се увређене до дна дубљине своје домољубиве душе на тако обесвећење старих златних успомена из Брајковачке прошлости.

— За то ли се продобрила Јеца на поп-Стевина сестрића! — вели сека Ната.

— Ја сам одмах рекла, има нешто, — вели сека Ката. — Сад је наишла, Бог да прости!

Да Бог ме да се то све онда расправљало, кад деца несуду ту. Деца, да како, не морају свашта чути...

Сви су мислили, сад ће госпођа Рашићка свиснути од једа и од срамоте. А она се чинила свему — и невешта пред светом. Само је поп Стева имао да прогута неколико грких залогоја, неколико прекора и пребацивања. „Какав си ти човек,“ па „какав си ти то ујак,“ па „какав ти је то сестрић? . . . Дошао гладан, да се исхрани . . .“ Па не знам ово, па не знам оно.

— Разуми ме, што ти кажем. Ствар још није готова, — теши поп Стеван и њу и себе. — Све ће то још бити, како треба да буде. Нисам тек могао момку одмах с неба па у ребра: то и то је. Из далека добар косач замахује. Међу нама није ни речи било о нашој Јелени. Даклем, видиш, да ствар није свршена.

— Па за што само да оде тако из ненада?

— За што? За што? Така ти је данас омладина. Куд насрне, или с главом или без главе.

— Мени, Стефане, није баш наврило, да Јелену по што по то удам ма за кога. Има она каде и чекати. Али као велим, он је твој, па биће и теби право.

— Са свим ми је право, са свим . . . Ви ћете, дакле, ићи у недељу . . .

— Морамо још у суботу . . .

— Добро, дакле, још у суботу отићи ћете на ту параду у Карловце; па најбоље ће бити, говори ти сама с његовом матером . . . Но, не мислим ни ја, одмах с кола. Останите макар и који дан дуже . . .

— Ха, то је добро. Понећемо пар гусака и који пар пилића, који десетак јаја и . . .

— Но, па видиш, да ће то све још бити као што треба.

(Наставиће се.)

СРПСКЕ НАСЕОБИНЕ У ШТАЈАРСКОЈ И ВАРАЖДИНСКОМ ПОГРАНИЧНОМ ГЕНЕРАЛАТУ. ПРЕРАДИО ДР. П. НАДЕЈСКИ.

(Наставак.)

Из овог, што смо мало час рекли, може се видети, да је граница Славоније пуна била ускока, Срба, и да су они при одбрани велике услуге чинили. Ту

није било само простих бораца Срба, већ и часника и заповедника.

Год. 1858. 29. августа спомиње пуковник Тај-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

фенбах у једном свом извештају неког *прибега Blasy-a* из Пожеге, који је још 1553. под Иштваном Деаком служио и у Вараждину после врло чувен био. Он је и донео глас, када Турци намеравају да ударе на Сигет. Год. 1555. спомиње се породица *прибега Алексића, Дојчина и Вукмира*, који су из турске земље амо прешли и после као војводе војевали.

За све ове *прибеге* и ускоке зна се, да су *грчко-источне* вероисповести били. Надвојвода Карло вели у једном писму, да већина војвода *шармијских* су „mit Christen“ него „Usskokhen“. Догађало се, да су и Мухамеданци прелазили на аустриску страну, али је то врло ретко било. Спомиње се само Али-ага, заповедник турске тврђаве Брезовице на Драви, који је понудио, да са својих 12 коњаника пређе на Фердинандову страну.

Које због силних турских нападаја, којима је сад горња Славонија највише изложена била а које можда и због антипатије, на коју су ту са своје вере и народности наишли, пожелеле *прибеглице*, да жене и децу своју на какво сигурније и боље земљиште сместе. За то се обрате с молбом на краља Фердинанда и на његове заповеднике на граници, да им дозволе, да могу у Штајарској настанити своје породице и своја блага. Први, који је зато молио, био је *Иван Маргетић*; за а њим пођоше војводе *Алексић, Дојчин, Вукмир*, и многи други.

То је краљу ишло у рачун и тако постане око половине XVII. века више српских насеобина у Штајарској.

1. у *Wernsee* као *Margetić Hof*.
2. више Оптуја на *Aichhof-y*.
3. *Skok*.
4. *Rogeis*.
5. *Scherschowitza*.
6. *Kötsch*.

Сва ова места, која смо набројали, не беху *чисто српске* насеобине, већ беху измешана са другим народностима. Да се Срби у тим крајевима населити могли, највише се заузео краљ, а после заступници Штајарске. Но брзо их прошла воља, да те насеобине више помажу. Неки не само да се нису бринули за исте, већ су шта више ишли за тим, да се, колко је могуће, истим стане на пут а старе да се удале. За то и не беху те насеобине дуга века. Прво, нови досељеници нису више долазили, а друго, од старих су људи већим делом у рату били и тамо гинули а код куће остајаху само жене и деца. Жене, оставши без икакве заштите, гледале су, да се онамо уклоне, где ће мирније бити. Узрок је и то, што је при деоби често до парбе долазило, те где се власт већ умеша, ту није ни за једног ни за другог добро било. Да су пак од урођеника попреко гледани, то

ће сваки појмити, јер Срби су и по народности и по вери други народ били. Све то је допринело, да су ове насеобине српске у Штајарској брзо изумрле.

I. *Margetić-Hof* у *Wernsee*. Иван Маргетић доселио се амо год. 1552. и ту је своје огњиште подигао. Виша власт у земљи ишла му на руку и помогла му, да добије један комад земље. Но тај му беше мали, те је после морао још више надокупити и раширити. Међу тим, као обвезан војник, слабо је код куће бивао. Год. 1558. борио се славно против Турака код Ђурђевца у Славонији. Умрло је 1564. Наследник добра му беше син Иван и стриц *Plawtz*. Касније прими то добро млађи му син Лазар, који је код Ђула у Угарској од Турака заробљен био. То ће бити да је било 1578. год., кад је команду над 47 момака од тог Маргетића примио Марко Ратковић. Породица Маргетићева била је после често узнемирована. Надвојвода Карло је у први мах бранио. Кад се видело, да Лазар не долази, а међу тим се чуло, да је жив и отпао од хришћанства, буде то добро (1588.) поклоњено Николи Ожеговићу и то док је он жив и његов најстарији син. Али после две године дође то добро у руке Херберштајна. Ожеговић је све употребио, да му и даље остане то добро, али није могао успети. Касније нису се више ни постављале ту војводе, јер им се чинило да није нужно.

II. *Aichhof* више Оптуја (*Pettau*). Ово добро је купило заступство Штајарске за *прибеге* (*Pribekhen*.) Да су заиста Срби насељени, види се из рескрипта краља Максимилијана II. X. Ленковићу, где му налаже, да pazi на *прибеге*, који су са женама и децом прешли хришћанима и својим уходом много им помогли и који су настањени на добру кр. саветника С. Галера, које је добро купило заступство Штајарске. А то је највише за то писао, јер се код *пребега* појавило: „allerlaj Unbeständigkeit und verat.“ — *Unbeständigkeit* лежи у том, што неки Срби овде не хтедохе плаћати пореза, јер веле: они су та добра добили за своје заслуге и то да не морају плаћати порез.

И ова насеобина је брзо пропала. Још неко време је једино успомена на њу остала.

III. *Skok* (*Skogen, Skoka*) са Добровцима општина за себе у котару „*Marburg rechtes Draufer*.“ Ово добро је опет купљено „*zu Undterbringung gemelter Priweken*“, и то на заповест краља Фердинанда. Ту се настане г. 1556. породице *Алексића, Дојчина и Вукмира*. Свака од тих породица добије подједнак део. Но касније дође до распре између Алексића и Дојчина, јер Алексићи тврдише, да је њихов отац добио, да са свима добрима располаже, да су се они год. 1560. са својим стрцем Дојчином

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

изравнали, те да сад његови потомци немају удела. Међу тим у ствари то не беше. — Год. 1578. спомињу се ове војводе као поседници добара у Скоку: Радослав и Ракета *Бакош*, Павле и Марко *Вранковић*, Ђорђе и Јован *Сладовић*, Микула *Ратковић*, Раде и Радован *Алексић*, и Петар *Вукмирић*. Да не би било какве распре, све земљиште је било измерено и свакој породици по један део поклоњен. Но до распре је опет дошло и то прво кад су Дојчини а после опет Алексићи изумрли. Родбина је вукла на једну страну, а други опет на другу страну. Но и ако женско чељаде не мога добити наследства, то је ипак *Иван Јурашиновић* као шур Алексића бранио право своје жене. И заиста он је и добио добро Алексића. То после није било право *Мисајлу Сладовићу*, те је било распре између њега и Јурашиновића. Како је касније цела та ствар испала, не зна се, јер нема сигурних података.

Место *Скок* постало је од „Ussgoggen Hof.“ При крају XVI. века опала је српска насеобина овде са свим. У новије време се опазило, да се људи у том крају некако разликују од других окол. Приметило се, као да је ту неко особито племе. *Даворин Трстевњак* пише једном проф. Видерману: Кад сам у септ. 1844. год. добио место за капетана у Шлајницу код Марбурга, посећивао сам болеснике у оближњим местима. Ту ми је одмах упало у очи место Скоке и Добровци. Тип лица је некако друкчији, него што је код брдских становника, који се зову „Rohorei“. Стас је у истих више витак; коса прикаста. Кад сам чуо за имена: Радонић, Марковић, Миловић, одмах ми дошло на памет, да су то старе српске насеобине. А село *Добровци* ме опоменуше на за друге на југу. Скок сам одмах помислио, да је постало од „Uskoken.“ — Тако се исто изражавали и други писци.

И ако је она прва српска насеобина овде опала и ако даље немамо сигурних података, да се Срби и касније овде насељавали, то видимо у њима ипак некадање Србе, који се пре или после ту населили. Поред свег тога, што се морали мешати са другим становницима, опет се одржао онај *српски гни*. Српских имена и назива се и по другим местима налази, што сведочи, да су Срби онда доста раширени били и да се тамо населили на своју руку, а да је когод водио рачуна о њима.

IV. Насеобина у Rogeis-у. И ова колонија српска није трајала дуго; а и онако је била мала. Кад већ у Скоку не беше довољно места, те се неки потужише, да од оно мало земљишта не могу њих толико живети, пошљу онда више њих молбу на краља, да им се дозволи, да се могу у Rogeis-у настани. Потписани беху: Ратко *Новаковић*, Ђорђе *Сли-*

довић, Микула *Алексић*, Радослав *Мислиновић*, Ратко *Мали* и др. Али та молба не буде примљена. И други пут, кад је молба поновљена била, није била примљена. Тако насеобина на овом земљишту не могаше доћи до већег значаја.

V. Насеобина у *Шершовици*. Овде су *Ускоци* највише на заузимање главног заповедника Унгнада насељени, као што су и сами тврдили. А земљу су добили тако, да не морају плаћати порез и ићи на роботу. За то се и противили, кад су их хтели приморати, да плаћају порез. Они су, рекоше, „ritterliche Leute die sich bisher mit Darstreckung ihres Leibes, Gutes und Blutes wacker gehalten — ihr Lebtag meer mit Schwert und Spiess, denn mit der Hauen umgangen.“ Они су, веле, доста хришћанству послужили и за награду су добили, да се ту могу настани. А то им је и краљ Фердинанд дозволио још док су у својој отаџбини били. Међу тим они су и за то тужени, да нападају на путнике и да узнемирују друге људе у селу. Но све ово није се могло као што треба доказати. Шта више они су ту још заштићавани били. Тако је 3. нов. 1559 год. добио *урибег Ратко Добрињак* писмо од Фердинанда, којим му се штити његов посед у Шершовици, да може он и његови мушки потомци исти без роботе и пореза уживати, али у случају великог рата или кад би сам краљ пошао, имао би дати три „geringe Pfärot“ т. ј. три лака коњаника.

Око год. 1580. изгледа да Срба овде није било више; или ако је и било, то су појединци, који се сами овде доселили.

VI. Насеобина у Kötsh-у. Оаде се доселио прво војвода Радослав *Бакош* и брат му Ракета. О целој насеобини мало се зна. Радослав је дошао са тамошњим парохом у сукоб; шта је после било, није познато.

Осим оних насеобина, о којима се из историских докумената знаде, треба рачунати амо и оне досељенике, који се амо у исто време (XVI. в.) а можда и пре доселили, и о којима у званичним пописима нема помена. Ту спадају они, чији потомци и данас носе српско име и који међу сталне седиоце тих крајева спадају. Осим тих могу се амо рачунати и они, који носе име земље, од куд су дошли. Професор др. Видерман дао је себи доста труда и покупио је сва така имена у котару у *Петави*, *Фридави*, *Рожичу* и др. Шта више изнаша и број, колко се где и каквих српских имена налази. За нас, држим, није нужно набрајати сва та имена; доста је кад знамо, где је тих насеобина српских највише било и где се та имена и данас налазе.

Многи од оних, који се амо доселише, оставише своју стару веру и примише католичку. А та је после помогла, да су неки подигнути у племство; као

што беше: Ђорђе *Сладовић*, за тим Радосав *Бакош*, и браћа му: Пеак, Ракета и *Огман* (?). Награду су ту добили за своја витешка дела, која су било појединце било са другима учинили. О овим делима се доста приповеда и аустриски заповедници су заиста увидели, да су им *ускоци* и *прибеси* од врло велике помоћи. А нарочито су били као уходе употребљивани, јер су у том врло вешти и искусни били. За то су онда и примали лепо и дочекивали Србе, да би их за своју ствар придобили.

Између 1555. и 1570. године доселило се баш доста Срба на *Варајдинској граници*. Но све те не можемо рачунати у погранично *становништво*, јер многи од тих не беху ту стално настањени, већ су као војници служили. То се највише на војводе односи, који су ретко ту код себе породице држали; а борци код таквог једног војводе беху већином нежењени људи.

Па и касније за читава два деценија слабо ћемо ту наћи задругу, која се стално настанила. Међу тим се српски елемент из тако зване „*мале Влашке*“, т. ј. доље Славоније, мало по мало ширио према западу. На том су највише радили турски заповедници, и то из стратeгиских разлога. У једном извештају, који је Л. Секељи 2. јуна 1546. год. из Пожеге послао заступству Штајарске: да су Турци неког „*Wkwaschonitsch-a*“, који је пре био заповедник у „*Poschgrivár-y*“, преместили у „*Fleckhen Otschina*“ с налогом: „*die turekhisch granitzen ye lenger je mer sovill im müglich sein wirt, herauswertis zu erweitern und mit Wallachen zu besetzen.*“ На ту мисао их је то навело, што је тај крај скоро сав пуст био, јер је старо становништво отуд одбегло, те су онда за тим ишли, да га населе, како би га лакше одржали. А и Славонци су опет гледали, да то земљиште не изгубе. Нема сумње, да је на истоку изван пруге, докле се протезала варајдинска граница, било у другој половини XVI. века насељених српских породица. Али те се породице настанише ту турским заузимањем. И само су за време неке од тих насебина биле у власти заповедника од границе, док их је могао држати и бранити. Али покушај тих српских задруга, да се ближе граници преселе, наиђе још год. 1576. код тадањег заповед-

ника Халека на велико неповерење. Маја исте године измолио је од цара Максимилијана ту дозволу, да 40 „*Häuser Walachen*“, то ће бити 40 задруга, које се на Илови (западно од Дарувара) било већ настаниле, било да су још долазиле, може све постаманити. Јер он је доказивао, да ће те задруге српске граници много шкодити, ако би дуже ту остале. Па и у горњој Славонији слабо су марили за те насеобине. О томе нас уверава V. законски чланак, који је 8. априла 1565. год. постао. Исти чланак гласи: *Item ut Caesarea Majestas Valachos ve Uezkokos in bona claustris Lepoglava inhabitandum ne patiatur.*

Овај законски чланак тако је постао, што је на сабору у Бечу (1563.), кад се водила реч о граници, заповедник исте, Ленковић, донео предлог: „*die Pribekhen oder Ussgogen der Windischen Granitzen so vor Jahren im Trafeldt gar schmall und engg mit beschwarlichem Mangl allerlay menschlicher und Viehs-Narung angesetzt worden — anderswohin zu versetzen.*“ — Овај предлог су примили сви посланици из Штајарске, јер су они највећма волели, да се опросте тих ускока. Но Ленковић је опет мислио, да им се уступи земљиште код манастира Seitz и Studenitz. Посланици из Корупске и Крајнске опет нису били за то, да се ускоци отпуштају; него, ако се већ морају премештати, то да им се даде земље у Славонији код *Леоглаве*. На ово пристане и цар Максимилијан и нареди, да се договоре са старешином манастирским, како би овај спремио земљу за то. Налог тај буде извршен; али насебина овде не би дуга века. Срби буду отуд брзо протерани. Шта је узрок био, не зна се сигурно. Највероватније ће бити, да је то на основу оног законског чланка учињено, који су чланак 1565. славонски сталези донели.

Тако исто није срећно испало премештање од год. 1568. Сви ускоци из Крајнске и други, који су хтели, требали се преселити на земљиште између Копрејнице и Ђурђевца. Али то је све нешто слабо ишло.

Према томе, што смо горе рекли, изгледа невероватно, да су год. 1572. дошли из Чермља манастира у Босној више калуђера и других Срба и са дозволом се царевом настанили код горе *Калника*.

(Наставиће се.)

С Л И К Е С П У Т А.

ОД МИЛАНА САВИЋА.

IV. У Њажевац.

Шест месеци и неколико дана пробавио сам у Зајечару. Како? Други пут.

Првих дана априла месеца кренем се, да преко Њажевца дођем у Ниш, од куда ћу после железни-

цом кући. На моју велику радост рече ми мој добри газда Перче, да ће ме сам на својим колима одвести до Ниша. Загрлио сам га; али му у једно најодлучније кажем, да о арњевима нећу ништа да знам. Није се ни он отимао о њих. Тако сместимо санду-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

чину и кофер у кола а ми ћемо заузети предња седишта; газда ће кочијашити сам. Тамерлан и Ђора имаће част вући кола а псето Куса може, ако му је у вољи, као добровољац каскати поред њих.

Морам признати, да сам се обрадовао, кад сам дознао, да ће ме многе колеге и још где који лични пријатељи отпратити до првог села, Грљана. Пред читавом поворком кола јездиле су на коњима два моја ученика из најстаријег разреда, два брата рођена.

Тако пођосмо.

Ми код последње куће а кола стадоше. Мој поштовани пријатељ С. Ш. заповедио је тако; он је могао. Та последња кућа је механа, те је од преке потребе, да учинимо — прву штацију. Нико се од нас није одупирао, те смо ту *stante pede* а ради „доброг здравља“ и „сретног пута“ гуцнули по коју. Хајдмо даље!

Дођосмо око 11 сати у Грљан и управо учитељу. Он има велику авлију и башту, те се по ћефу можемо разурурити и од претрљених штрапаца одморити, у једно и за даљи пут поткрепити. Газда Перче извади печено јагње, сира и друге ђаконије а мој драги пријатељ Р. М., Немац из Немачке а инџинир на Тимочкој железници, извуче из шарагла буренце, па онда још једно, пива. Уча донесе вина и...

Са торња Грљанске цркве избијао би један сат — да га је било, кад смо се једва кренули, газда и ја. Још једно „у здрављу се видели!“, па онда још једно „с богом!“, па онда последње „сретно!“ и ми се изгубимо међ куће, док се нисмо дочепали друма.

— Ти идеш кући, примети ми газда, а овамо идемо све даље од твог Новог Сада.

— Тако је, али шта ћемо, кад је тако.

— Преко Честобродице у Параћин било би ближе; али, уштедио би пут од Ниша до Параћина. То је све.

— А не бих видео Књажевац, а не бих видео Ниш.

Пред нама диван предео. Лево, према истоку, пружа се Стара Планина; разни висови и шиљци њени дижу се фантастички у вис и губе се према југу и истоку. До нас тече Бели Тимок.

Тамерлан и Ђора грабе живо. Не можда, што их одушевљење гони, да што пре виде Књажевац и Ниш, него што их газдин бич подсећа на коњски им позив и на њихову дужност. Псето Куса је час пред колима, час поред њих; исплазио језичину и јури, јури. Кад кад стане и погледи нас; можда мисли: али сам био луд, што сам оставио кућу, кад нисам морао. Тамо бих се лепо извалио или се черупао са оном зеленом мачком; али овако — шта је, ту је. И Куса спусти главу и пусти се у онај познати ке-рећи кас.

Дуж пута нашег укочиле се телеграфске мотке, по жици се љуљају копци и друге тице. Ни једна нас не дочека са свим, већ прне у вис, да се после неколико метара опет спусти на жицу, да нас за тим опет не дочека, да опет одлети, и све тако до села Вратарнице. Ту је долина већ много ужа, тек само да се опружи село и да прошупти Тимок. Пред механом седе људи и бистре политику, наравно, јер друга посла немају.

Кад смо излазили из села, спазимо на омањем брежуљку три девојке, леже и гледе преда се. Ту добисмо од њих красну понуду; ко је радознао, нек запита газда-Перчу, он ће му рећи, а могу баш и ја, само ме треба запитати.

Газда ми рече, да је ту нека пештера, он ми је и показа. Из ње извире вода; људи веле, да је топла. Мене више није занимала та пештера: вода, па још врућа!

Село Нови Хан врло је лепо, има само једну улицу, али пуну и живу. При уласку ми упаде у очи прекрасна школска зграда и среско начелништво. М. Ђ. Милићевић има са свим право, кад вели, „да се отима да изгледа као нека чаршица, и да је место доиста за дивну варош.“ А то је рекао још пре 12 година.

Стадосмо код механе, да се коњи и Куса издувају а ми опет да узмемо по коју каву. Био сам нешто дремљив. Та да! Синоћ смо се код нашег директора мало подуже „опраштали“, и ја сам био врло „тронут.“ А данас опет „опроштајна седница“ у Грљану. Газда ми није дао да спавам. Шта да се ломим, рече, лези у Књажевцу раније. Ја сам то и наурио, али — не треба се никад зарећи. Ех! И ја сам се онда зарекао. да се нећу никад више заричати; човек се само бламира.

Ево нас ближе Књажевцу, старом Гургусевцу. Бога ми! положај је красан. Прво, што се види при уласку, то су силне касарне. Са свим су нове и за цело су изнутра тако исто удобне, као што су с поља прикладне. Варош се осула по бреговима и покрила долину, кроз коју тече Тимок. Управо се овде састају два Тимока, сврљипки и трговишки, да после као Бели Тимок више Зајечара приме Црну Реку или Црни Тимок, и да једаред већ као прави Тимок потеку северно у Дунав. Највећма упада у очи начелништво; то здање видели смо већ из далека, тако је на засебном брегу и тако је бело.

Морам признати, да ми се Књажевац много боље допада него и Неготин и Зајечар. Брате, кад је положај такав! Па онда су куће лепше, дућани шаренији, механе примамљивије; калдрма је да богме једна иста. Ту нађемо два Зајечарца, сликара-самоука М. М., који се задржао ту, да портретира неке

фирме над дућанима. А други, Ђ. Г., дојездио је на коњу, само да буде на беседи с игранком, коју Књажевчани не знам на какву цел приређују.

Кад се тако скоро у исти мах нађосмо, упутимо се на пиво, наравно. Ах, кад се сетим оних тренутака при чаши пива! Не због пића или разговора, него — за другим столом седела је прекрасна удовица. Ах, удовица! Доцније сам имао теоријску срећу видети је и у Дервену, и у Нишу и у Лапову, и за тим никад више . . . . ах, удовица!

Пиво ми је пријало, признајем, и ја сам онако уморан збрисао приличан број чаша. Ту се упознам и с Књажевачким колегом, оним дуго- и танкобрким, који — али сад ћу рећи.

Дођем у своју механу, вечерам с газдом, пијем чашу вина, запалим цигарету, не слутим ни на какво зло, него се осећам прилично зрео за кревет,

кад, али ево дуго- и танкобрког са једним официром, и мене онако разбојнички отму од газде и скључају у неку засебну собу, где затечем још једног официра, окружног инжинира, подугачак сто, пет празних чаша и неколико пуних боца. Ех, моје лепе намере, да легнем рано и да накнадим дефицит од прошле ноћи! Ја сам се до душе цифрао; та морао сам, кад сам се с људима тек први пут видео, Но они су ме провидили, и ја сам се у исти мах бламирао и пред собом и пред њима.

Газда, газда! Што ме ниси пустио, да у Новом Хану мало продремам! Био бих одморнији те бих се боље могао ухватити у коштац с војском, с техником и с наставом. Ти сад спаваш, није те ни брига а ја ево . . . Но није било баш тако страшно, јер кад сам се сутра дан, већ у 4 сата, пробудио, био сам свеж и спреман за пут.

КЊИЖЕВНОСТ.

ОЦЕНЕ И ПРИКАЗИ.

ИСТОРИЈА СРПСКОГА НАРОДА. *Књига II. Време краљевства и царства (1159.—1367.), написао Пантелија Срећковић.* Београд 1888. Издање и штампа краљевско-српске државне штампарије. Цена 3 дина.

Огромна књига! Није шала, — мање тридесет и неколико страна има хиљаду страна књига та, на ипак како је ниска цена одређена огромној књизи тој. Сад баш излази XXVII. књига Чупићеве задужбине: „Поменик знаменитих људи у српскога народа новијега доба,“ и до јако су изашле четири свеске и цена је свакој свесци 2 динара, а у све четири свеске има само 624 стране, и артија није финија и формат није већи од артије и формата огромне књиге ове, којој је цена само 3 динара. Писац Поменика држи се на цени, а издавачи књиге, о којој је овде реч, као да су слутили, да ће многоме између читалаца — ако многи прочитају, јер многи ће покушавати али ће мало њих прочитати књигу ту од корице до корице — жао бити и за она три дина-

ра те да ће многи рећи: жали Бог толике артије! Душа ваља и признати се мора, да није све лоше, што се пише и каже у огромној књизи тој: има у њој тамо амо и што је добро. Но жалост је то, да је тога мало, а што не ваља и што је лоше, тога има опет сувише; и још је жалост то, да је оно мало добра, што га има у књизи тој, туђе па усвојено или управо украдено, јер није казано, откуд је узето, а оно што није то, што је своје и самосвојно, то не ваља, тако и у тој мери не ваља, да се не може ни критиковати, и сваки би онај луд био, који би у претрес и на оцену узео такву вапарску работу, каква је књига та.

Па ипак ће и та књига наћи хвалилаца у нас, који ће књигу ту препоручивати и хвалити, а још више похваљивати и храбрити писца или твораца књиге те огромне. Ја не ћу, јер не могу, ни једно ни друго, и да је на моју, књига би та дошла у „Index librorum prohibitorum.“

У поткриљу Фрушке горе, 10. јуна 1888.

И. Руварац.

КОВЧЕЖИЋ.

Г Л А С Н И К.

(† Мита Поповић) сахрањен је 11. о. м. у српском православном гробљу у Будиму. Тело су му опојали гг. Сила Костић, парох Пештански, и М. Рајић, катихета Будимски. На оцелу је корпоративно учествовало „Коло младих Срба“

са председником својим Л. Милошевић а Ст. В. Поповић је на гробу у опроштај са покојником изговорио неколико топлих речи. Како песник за собом није оставио, као пошптени Аристид, ни толико, qui effretur, то је погреб му приредило Коло младих Срба. Иста дружина издала је овај про-

Српским родољубима. Песник српски Мита Поповић, коме се умље већ пре две године дана за навеки помрачило, испустио је свој песнички дух у заводу др. Шварцера. Немилу случај је тако хтео, да је потписано друштво тек други дан пред ноћ за његову смрт сазнало и то у часу, када се овдашње друштво за погреб пуких сиромаша понудило било, да га о својој трошци сахрани као што сахрањује и друге просјаци. Потписано друштво је одмах, чим је чуло, да је српски песник умро у крајњој сиротињи, сматрало за своју дужност, да му из поштовања његових књижевних заслуга и рад образа нашега народа приреди скроман али пристојан укуп. То је учињено. Но приликом укупа исказало се, да је др. Шварцер ретким човекољубљем држао, неговао и лечио Миту Поповића пуних 17 месеци на вересију, јер је песникова жена на претходно лечење утрошила све што је имала. То је дуг, који српски народ не ће — уверени смо — неподмирен оставити. Да подмиримо трошкове на укуп, да исплатимо трошкове лечења у заводу др. Шварцера, да обележимо гроб песников каменим крстом (да се не изгуби, као што се изгубио Видаковићев), да помогнемо удовици му у тешкој нужди и невољи њезиној, колико се може — у то име апелујемо на српске родољубе и молимо их, да нам притеку у помоћ дарожљивим прилозима. Потписано друштво латило се ове тешке дужности драговољно из пијетета према омиљеном српском песнику, уверено уједно, да је тиме одговорило и жељи васколиког српског народа, који ће прилозима то и посведочити. Сви ће се прилови изнети на јавност а шиљу се на потписаног председника друштва. У Будимпешти, 11. (23.) јуна 1888. Друштво „Коло младих Срба“: Лазар Милошев, с. р. председник. Душан Сперњак, с. р. заменик тајника. Адреса председникова: *Budapest. IV. Molnár-técsza 47. sz.* — Уверени смо, да ће се овом позиву Будимпештанске омладине својски и искрено одазвати сав народ. Срамота би била, не доказати, да је Србину света успомена на тако дичне родољубе, као што је био Мита Поповић.

КЊИЖЕВНЕ БЕЛЕШКЕ.

— У извештају о српској великој гимназији у Новом Саду за школску годину 1887/8, саопштена је расправа професора Марка Кречаревића „О биљу и цвећу на њему у нашим народним песмама.“

— Добио смо V. свеску Милићеве „Поменика знаменитих људи у српскога народа новијег доба.“ Са том је свеском довршено дело те је уз њу додан именик неких лица, догађаја и места, која се помињу у Поменику без азбучног реда, даље има још и неких додатака и исправака. Од важних покојника, о којима је у овој свесци реч, спомињемо оностране: Вићентија Ракића, живописца Павла Симића, проту Стаматовића, Корнелију Станковића, дра Јована Стејића, Милицу Стојановићеву Српкињу, Исидора Стојановића, Ата-

насија Стојковића, митрополита Стевана Стратимировића, Саву Текелију, Димитрија Тирла, Николу Томазеа, Косту Трифковића, Јована Хаџића-Светића, др. Јанка Шафарика, Стевана Шупљика; и прекосавце јунаке: Стевана Силџелића, Хајдук-Вељка и Васу Чарапића.

— Довршена је и Кирићева „Србија“. Неки дан је изашао четврти и последњи одељак јој заједно са списком карата, картограмâ, мелодија и слика, и садржајем. Наведена су и дела, која је писац употребио при изради „Србије“. У овом је одељку настављен опис Београда и његове околине, за тим долази опис предела и знатних места у Поморављу, на Млави, Пеку, у Поречју и Тимочној крајини.

— „Руски Парнас“ зове се антологија руских лиричара од Ломоносова до садашњег доба, скупио и превео Фридрих Фидлер, накладом Хенрика Миндена у Дрезди. У збирци су 60 руских песника а уз песме сваког додан је и кратак животопис.

— У немачком часопису „Das Magazin für die Litteratur des In- und Auslandes“ а у бр. 24. и 25. изашла је од Хенрика Пена занимљива студија о словеначком песнику Фрањи Прешерну и немачком песнику Анастасију Грину.

— Немци све већма и већма преводи дела руских књижевника. Тако су у новије доба преведени: Максим Белински „Варош покојних и друге приповетке“; Т. Достојевски „Из мртве куће“; гроф В. Сологуб „Отмен свет; Лав Толстој „Варошки и сеоски живот“. Сва та дела превео је Раскошни.

— Ладислав Мицкијевић, син великана песника Пољака Адама Мицкијевића, издао је у Паризу дело под натписом „Adam Mickiewicz, sa vie et ses oeuvres.“ У књизи је тој саопштено много занимљива из живота Мицкијевићева а међу осталим се подробно излаже одношај великога песника према породици Бонапартиној.

— У лиску Pester Lloyd'a бр. 179. о. г. изашла је у немачком преводу лепа она приповетка „Ариут-булбул“, што је угледала света у 66. свесци „Отаџбине“ (у свесци за Септембар прошле године). Под превод је потписан Dr. J. V. а то је др. Јован Величковић, који је већ многи цветак из наше књижевности са успехом пресадио у немачку. Упало нам је овде само у очи то, што стоји под натписом „eine türkische Geschichte aus Nisch“ — српски то стоји: приповетка једног Нишлије — на је просто потписан Dr. J. V. а ни једном се речи не спомиње, да је приповетка преведена са српског.

— Оставина Виктора Ига постаје мајдан за наследнике му. Две књиге лирских песама „Toute la Lyre“ од год. 1827. до 1880. изађоше код Хеџла и Кантена у Паризу. Новине веле, да су те песме пуне праве и нежне појезије.

— Дело данског књижевника Ђорџа Брандеса „Фердинанд Ласал, књижевно-карактерна слика“ излази с неким новим писмима у другом издању код Баредорфа у Лајпцигу.

САДРЖАЈ: Како је Шјевалица валијечичо Бра-Брун. (Наставак.) — Љубавна прича о дону Лопецу и дони Клари. Песма од Војислава. — Четрдесетпир. (Наставак.) — Дух времена сад је таки! XI. — Српске насеобине у Штајарској и варадинском пограничном генералату. (Наставак.) — Слике с пута. IV. У Књажевац. — Књижевност. Историја српског народа. Књига II. Време краљевства и царства (1159.—1367.), написао Панта Срећковић. Приказо И. Руварац. — Ковчежић. Гласник. — Књижевне белешке.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 ф. а. вр. на целу годину, 2 ф. 50 н. на по год., 1 ф. 25 н. на четврт год. — За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 ф. на годину. — Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад. — За Србију прима претплату књижара В. Валожича у Београду.